

Arkivsak-dok. 12/00518-2
Saksbehandler Liv-Torill Osland Lunde

Saksgang
Plan- og økonomiutvalget

Møtedato
26.04.2012

Sak nr.

Høring av forslag til endringer i tobakkskadeloven

Saken er fremmet etter prinsippet om fullført saksbehandling.
Følgende har vært medsaksbehandlere: Bente Holm Sælid, Marit Pedersen

Vedlegg:

[Høringsnotat tobakk](#), ikke trykt

Sammendrag:

Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) har sendt ut på høring forslag til endringer i tobakkskadeloven. Høringsfristen er 20. april 2012, men HOD godkjenner innsending etter politisk behandling.

Endingene går ut på å begrense ungdoms tilgang til tobakk, utvide de tobakksfrie arenaene i samfunnet og styrke vernet mot passiv røyking.

Formålet med tobakkskadeloven er å begrense de helseskader som bruk av tobakksvarer medfører.

For kommunen fører endringene til merarbeid i form av saksbehandling ved salgsbevilling for tobakk og tilsyn med at lovverket overholdes. De økonomiske utgiftene som dette merarbeidet fører til er tenkt dekket opp gjennom gebyr fra bevillingshaver.

Rådmannen anbefaler at Sarpsborg kommune gir sin tilslutning til endringene i tobakkskadeloven med presiseringer og kommentarer slik de framkommer i saksframstillingen.

Utredning:

Helse- og omsorgsdepartementet har sendt på høring forslag om endringer i tobakkskadeloven med forskrifter med høringsfrist 20. april 2012. Formålet med tobakkskadeloven er å begrense de helseskader som bruk av tobakksvarer medfører. HOD foreslår endringer i lovens formålsparagraf ved å ta inn tobakkspolitikkenes tre hovedmålsetninger: å forebygge at barn og unge begynner å bruke tobakk, å fremme tobakksavvenning og å beskytte befolkningen mot passiv røyking.

Lovendringer som foreslås og som får direkte betydning for Sarpsborg kommune er:

- Kommunal bevillingsordning for å styrke tilsynet med aldersgrensen på 18 år for kjøp og salg av tobakksvarer
 - Bevillingsordningen vil fungere som for utsalgssteder for alkohol. Det vil være krav til vandel og bevillingen gjelder for et bestemt lokale og for en bestemt type virksomhet.
- Lovfeste tobakksfri skoletid, tobakksfrie uteområder for elevene og tobakksfrie barnehager
 - Kommunen skal føre tilsyn

- Ansatte i skole, barnehage og institusjon kan bli pålagt å være tobakksfrie i arbeidstiden siden de er forbilder for barn og unge
- Fjerne adgangen til å ha røykerom i arbeidslokaler og institusjoner
- Alle inngangspartier til offentlige virksomheter skal være røykfrie

Departementet ber om tilbakemelding i høringen både på endringene i tobakkskadeloven og på innspill som har vært oppe i den offentlige debatten.

Andre innspill:

- Utvide tobakkskadelovens formålsbestemmelse til å inkludere den langsiktige visjonen om et tobakksfritt samfunn
- Forbud mot salg av 10-pakninger
- Forbud mot testing av tobakksvarer
- Forbud mot salg og bruk av tobakksurrogater og tobakksimitasjoner
- Sentrale regler for innebygging av uteservering
- Verne barn mot passiv røyking

Rådmannens vurdering

Rådmannen er positiv til endringene i tobakkskadeloven. Tobakksbruk er fortsatt en av våre største folkehelseutfordringer, selv om vi har sett en markant nedgang i røyking de seneste årene. En forklaring på den store nedgangen er restriksjoner på bruk. Det er grunn til å tro at ytterligere restriksjoner både på bruk, salg og markedsføring ytterligere vil redusere andelen røykere.

Lovforslaget handler også om hvor langt offentlige myndigheter skal gå i å regulere menneskers adferd kontra å la individer foreta frie valg. Dette er i stor grad verdispørsmål. Imidlertid er flere av forslagene i lovendringen grep som skal hindre unge mennesker i å begynne å røyke.

Tobakksindustrien markedsfører produkter overfor unge mennesker vel vitende om at de på sikt kan forårsake sykdommer. Denne markedsføringen er mangeartet og ofte av en slik karakter at de som påvirkes, ikke forstår at de blir utsatt for markedsføring. Stilt overfor slike krefter, kan det vanskelig argumenteres for at dette handler om unge menneskers frie valg.

Bevillingsordningen er et sterkt virkemiddel for å få utsalgsstedene til å håndheve aldersgrensen. Flertallet av de som bruker tobakk begynner før de er 18 år. Når barn og unge ikke får kjøpt tobakksvarene sine selv vil det over tid føre til nedgang i antall røykere og snusere. For kommunen vil ordningen føre til økte arbeidsoppgaver i forbindelse med behandling av bevillingssøknad, informasjon og tilsyn. Erfaringer fra Ansvarlig Vertskap og administrasjon av bevillingsordningen for alkohol og sanksjoner tilsier at dette er en betydelig jobb. Utgifter til de økte arbeidsoppgavene er tenkt dekket gjennom søknadsgebyr og årsgebyr. Gebyret må være så stort at det dekker utgifter til aktive tiltak innen tobakksavvenning og kostnader til opplæring av ansvarlig for bevilling.

Forslaget i høringsnotatet går ut på at alle som selger tobakk i dag skal få innvilget bevilling uten søknad. De må imidlertid sende inn de samme opplysningene som nye bevillingssøkere innen tre måneder etter ordningen er innført. Kommunen skal føre tilsyn med de som har fått bevilling for salg av tobakksvarer. Sarpsborg kommune fører tilsyn etter dagens tobakkskadelov i samband med tilsyn etter alkoholloven. Denne ordningen fungerer bra og skal inntil videre videreføres.

Kommunen har ikke oversikt over hvilke utsalgssteder som selger tobakk som ikke har salgsbevilling for alkohol, men det vil trolig dreie seg om bensinstasjoner og kiosker. Antallet tilsynssteder i forhold til dagens situasjon vil øke, det vil føre til flere tilsyn og økte utgifter til tilsyn.

Alle utsalgssteder skal kontrolleres minst en gang pr år og kommunen skal utføre tre ganger så mange kontroller som det finnes bevillingshavere. Rådmannen mener at en gang pr år er lite for å avdekke om det skjer brudd i regelverket, spesielt om kommunen skal fange opp

brudd på tobakklovens bestemmelser om aldersgrenser. Alle steder med bevilling bør de første årene få tilsyn tre ganger årlig.

Tobakksfri skoletid for skoleelever og spesielt tobakksfrie utearealer ved alle skoler vil påvirke alle voksne ved skolene som bruker tobakk (snus eller røyk). For barnehager innføres tobakksforbud i lokaler og uteområder. Departementet lovfester ikke et påbud om tobakksfri arbeidstid, men viser til at spesielt ansatte ved barnehager, skoler og enkelte arbeidsplasser har et særskilt ansvar som rollemodeller for barn, unge og for pasienter. Undersøkelser viser en jevn nedgang i antallet ungdommer som bruker tobakk, men hvem som begynner å bruke tobakk har fortsatt en klar sammenheng med sosiale kår, livsstilsykdommer og foreldres inntekt og utdanning. Undersøkelser i Sarpsborg viser at 4 % av 10.klassingene røyker, til tross for at disse ikke har lov til å kjøpe eller bruke tobakk.

Kommunen har skrevet under på en samarbeidsavtale med Landsforeningen for hjerte- og lungesyke, LHL, om å sette røykeslutt på dagsorden i løpet av 2012 og invitere bla LHL til et oppfølgingsmøte om samarbeidsavtalen. Her kan kommunen gjøre mye for at unge ikke begynner med tobakk og hjelpe de som er motiverte til å slutte. Kommunens satsing på Friskliv, der det blant annet blir tilbudt røykesluttkurs, er et steg i rett retning.

Alle inngangsparti til offentlige bygg og helseinstitusjoner skal være røykfrie. Rådmannen mener det må defineres et område utenfor inngangspartiet som skal være røykfritt. Det er få utgifter knyttet til dette påbudet annet enn å sette opp påbudskilt og fjerne/flytte askebeger. Det er eier/leier av bygning som har ansvar for at røykeforbudet overholdes.

Slik loven lyder i dag har det vært adgang til å røyke på eget kontor, men etter forslag i den nye loven vil det ikke være tilgang til det. I beboelsesrom i institusjoner skal de som ønsker det kunne få røyke på eget rom, men kommunen har ansvar for at beboer røyker i trygge former slik at ulykker unngås.

For innebygging av uteservering mener rådmannen det er nødvendig med nasjonale retningslinjer. Det vil gjøre det lettere å føre tilsyn og sikre både arbeidstakere og de som bruker uteserveringen røykfri luft.

Rådmannen mener at lovendringene i tobakkskadeloven vil være et hjelpemiddel til å nå formålet i Folkehelse-loven; fremme folkehelse og utjevne sosiale helseforskjeller.

Lovendringene støttes, men med noen kommentarer til enkelte paragrafer.

1. § 1. I formålet står det at «*på sikt oppnår et tobakksfritt samfunn*». Her bør det kanskje presiseres hvordan målet skal nås, og innen hvilket år. Ellers tydeliggjør formålet tiltak for å forebygge at barn og unge begynner å bruke tobakk. Formålet er godt og styrket.
2. § 5A. *Forbud mot selvetjening av tobakksvarer*. Forslaget støttes, da dette bidrar til bedre kontroll av salget, og en høyere terskel for unge til å få kjøpt produktet.
3. § 10A. *Forbud mot salg av mindre pakninger*. Dette tiltaket er viktig fordi det begrenser salget til ungdom.
4. § 12. *Røykeforbud i lokaler og transportmidler*. Forslaget støttes. Det må utarbeides sentrale retningslinjer for innebygging av uteservering.
Røykfritt inngangsparti, støttes. Det hadde vært formålstjenlig med sentrale retningslinjer for eksempel hvor langt fra inngangen askebeger skal plasseres.
5. § 27 *Bevilling for salg*. Forslaget støttes. Det skal begrense barn og unges tilgang til tobakksvarer.
6. § 29 *Bevillingsgebyr*. Forslaget støttes. Gebyret må dekke kommunens utgifter til administrasjon av bevillingsordningen.

7. § 34 *Kontroll med salgsbevillinger*. Forslaget støttes. Alle utsalgssteder med bevilling bør få tilsyn tre ganger pr år i oppstarten. Helsedirektoratet vil over tid delvis overføre noen av sine tilsynsoppgaver til kommunen. Dette vil føre til merarbeid for kommunen, men forslaget støttes da det gir bedre oversikt over utsalgsstedene.
8. § 18. *Tobakksbruk i skoler og barnehager*, (forskrift om miljørettet helsevern i skoler og barnehager) Kommunen støtter forslaget om at tobakksbruk skal være forbudt i skoler og barnehager.

Miljømessige konsekvenser:

Endringene i loven vil føre til at befolkningens helse styrkes. Befolkningen får flere forurensningsfrie rom å bevege seg i, spesielt de med astma, allergi eller kols vil nyte godt av det. På sikt vil det bli reduserte sosiale helseforskjeller og barn og unge blir sikret et røykfritt oppvekstmiljø.

Økonomiske konsekvenser:

Forslaget vil føre til økte utgifter for Sarpsborg kommune i form av saksbehandling og tilsyn, som det forutsettes skal dekkes inn gjennom bevillingsgebyrer. Helsedirektoratet foreslår et årlig gebyr på 4 – 5000 kr pr utsalgssted og et prøvegebyr for kunnskapsprøve i tobakkskadeloven.

Ordningen forutsettes å være selvfinansierende. Det er imidlertid usikkert om beløpet som er foreslått av Hdir er tilstrekkelig til å dekke de faktiske kostnadene. Det bør også tas høyde for utgifter i forbindelse med lokale forebyggende tiltak.

Rådmannens innstilling:

Vurderingene i saksutredningen vedtas som Sarpsborg kommunes høringsuttalelse til endringer i tobakkskadeloven.